

2. Єпіфанов А.О. Обґрунтування фінансового механізму підприємства [Текст] / А.О. Єпіфанов, В.П. Москаленко, О.В. Шипунова // Фінанси України. – 2004. № 1. – С. 3 – 11.
3. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Крамаренко, О.Є Чорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
4. Лейс Е.А. Формирование экономического механизма повышения эффективности деятельности строительного-монтажных предприятий / Е.А. Лейс // автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. – Санкт-Петербург, 2003.
5. Москаленко В.П. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия: научно-методическое издание / В.П. Москаленко, О.В. Шипунова. – Сумы : Довкілля, 2003. - 176с.
6. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А.Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-ое изд., перераб. и доп. – М.: - 2006. – 480с.
7. Собственность и хозяйственный механизм в условиях обновления экономики / под ред. В.С. Мочерного. – Львов: Свит, 1993. – 176 с.
8. Білик М.Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №8 (83). – С. 129-133.

УДК 631.152:004

СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В АГРАРНИХ ВИРОБНИЧИХ СТРУКТУРАХ

Соловйов А.І. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Сучасний стан агропромислового виробництва залежить від ефективного функціонування механізму управління аграрними виробничими структурами. В основі роботи цього механізму лежить різноманітна інформація, що відображає особливості діяльності сільського господарства. Інформація виступає в якості особливого виду ресурсів, що використовуються на підприємстві управлінськими працівниками для аналізу стану і ситуацій, що виникають в аграрних виробничих структурах. Тому особливо актуальним стає застосування нових інформаційних технологій та створення аграрних інформаційних систем для удосконалення механізму управління з метою підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Стан вивчення проблеми. До проблем інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємствах звертались такі зарубіжні вчені: Л. Бернстайн., Л. Бриллюэн, Р. Джей, В. Дик, П. Друкер, Д. Міддлтон, Д. Хан, К. Шеннон. Питання ефективного використання інформації та управління підприємствами знайшли відображення в працях таких вітчизняних вчених, як: І.О. Бланк, С.В. Глушко, В.М. Глушков, В.М. Порохня, О.І. Пушкар, В.П. Савчук,

В.Ф.Ситник, А.В. Скрипник, А.Н. Ткаченко, Г.С. Тесленко, М.Г. Чумаченко та інші. Висвітлені в їх роботах результати досліджень свідчать про значущість проблеми ефективного використання нових інформаційних технологій та управлінських інформаційних систем, але питання практичного застосування та налагодження інформаційної діяльності в аграрних виробничих структурах вивчено недостатньо.

Завдання і методика досліджень. Обґрунтувати необхідність застосування нових інформаційних технологій в аграрних виробничих структурах для створення аграрних інформаційних систем та запропонувати практичні кроки з їх впровадження. В процесі досліджень застосовувались такі методи як: діалектичний, абстрактно-логічний, монографічний, системно-функціональний.

Результати досліджень. Загалом поняття інформації відноситься до понятійного апарату науки управління і тісно пов'язане з таким поняттям, як «інформаційні ресурси», які є особливим видом ресурсів, що засновані на ідеях і знаннях, нагромаджених у результаті науково-технічної діяльності людей і подані у формі, придатній для накопичення, реалізації та відтворення [2 с. 34].

Взагалі інформаційний ресурс розглядають як сукупність документів у інформаційних системах [1, 2], або пояснюють, як весь обсяг інформації в інформаційній системі, або обсяг знань, відчужених від їх творців, зафіксований на матеріальних носіях і призначений для спільного використання.

До інформаційних ресурсів підприємства звичайно відносять: комп'ютери, програмне забезпечення, інформаційних фахівців (аналітиків, системних програмістів, адміністраторів баз даних, фахівців зі створення комп'ютерних мереж), засоби підтримки, бази даних та інформацію [2 с.134]. Розширюючи цей перелік продовжимо його такими елементами, як засоби та моделі підтримки прийняття рішень, комунікації та підтримки мереж.

До підтримуючих засобів зазвичай відносять: комп'ютери, які взаємодіють з програмним забезпеченням; засоби підтримки комунікацій і комп'ютерних мереж, що взаємопов'язані з програмним забезпеченням і спеціалістами організації; засоби підтримки прийняття рішень, в тому числі за допомогою системи підтримки прийняття рішень (СППР).

По суті інформаційна підтримка процесу управління є вирішенням трьох основних проблем.

1. У процесі удосконалення системи управління на всіх рівнях необхідно в достатній мірі формалізувати проблеми інформаційного забезпечення.
2. Для кожної стадії управлінського процесу відповідно до його просторово-тимчасової послідовності розробити раціональну технологію управління інформаційними потоками.
3. Для більш повного і точного вирішення виробничих інформаційних завдань впроваджувати нові, більш досконалі організаційні управління структури та нові адекватні технології управління та технічні засоби.

Взаємовідносини між товаровиробниками в сільському господарстві та іншими учасниками аграрних виробничих структур здійснюються на основі товарних та супровідних ним фінансових та інформаційних потоків. Отже спостереження за динамікою і взаємозалежностями цих потоків в аграрній економіці дозволяє оптимально організувати та реалізувати на практиці основний ланцюг в системі «ресурси – виробництво – споживання».

Агропромислове виробництво супроводжується безперервним рухом матеріальних та інформаційних потоків, при цьому матеріальні потоки пов'язані з фізичною дією працівника підприємства, а от інформаційні - є предметом і продуктом інтелектуальної діяльності [255, с. 34]. Аграрним менеджерам в силу об'єктивних особливостей сільського господарства доводиться мати справу з великими обсягами різноманітної оперативної та об'єктивної інформації про стан сільськогосподарських угідь, структуру посівних площ, про потребу, наявність і стан виробничих ресурсів, про досягнутий рівень врожайності і продуктивності тварин. При цьому інформаційні потоки характерні для сільського господарства мають певні загальні риси:

- значна неоднорідність;
- невизначеність, якої неможливо повністю позбавитись при формуванні та реалізації;
- різноманітність та неоднорідність постачальників інформації;
- сезонність та циклічність формування і використання;
- багатоваріантність можливих альтернатив;
- значна неоднорідність споживачів інформації;
- сполучення дискретних та неперервних підходів при формуванні та реалізації.

Інформаційні потоки відображають стан аграрних виробничих структур і залежать від комплексу різних чинників (економічних, природних, агробіологічних, соціально-політичних та ін.), що впливають на функціонування системи управління. Крім цього можливості обробки інформації прямо залежать від «третього інформаційного бар'єру» і фактор часу в управлінні агропромисловим виробництвом відіграє вирішальну роль. Ці причини спонукають своєчасно актуалізувати інформаційні потоки, тобто ранжирувати їх в залежності від використання в умовах конкретних виробничих ситуацій, відповідно до поставлених цілей. На практиці процес спрямований на забезпечення досягнення цілей, що стоять перед керованою системою, утворює інформаційну систему (підсистему) механізму управління, який досліджується і представляє собою сукупність всіх інформаційних потоків, які можуть циркулювати в аграрній виробничій структурі, тобто між її підсистемами і усередині кожної з них, а також між нею і зовнішнім середовищем можна назвати аграрною інформаційною системою. Її призначенням є узагальнююча і інтегруюча роль в механізмі управління, яка знаходить відображення в зборі, первинній обробці, аналізі, обліку і передачі інформації, тобто реалізації функції управління з інформаційного забезпечення аграрної виробничої структури. Отже аграрна інформаційна система забезпечує формування і реалізацію інформаційного ресурсу, без раціонального використання якого неможливе ефективне управління аграрними виробничими структурами.

Етап, пов'язаний з встановленням джерел необхідної інформації і порядку роботи з ними, включаючи їх пошук і аналіз ефективності є визначальним в діяльності інформаційної системи. Крім основних функцій збору, первинної обробки і зберігання інформації, аграрна інформаційна система за допомогою засобів комунікацій, які охоплюють усі зв'язки в керованій системі, забезпечує рух усіх інформаційних потоків в аграрних виробничих системах та їх взаємодію з зовнішнім середовищем.

В малих сільськогосподарських підприємствах використання сучасних інформаційних технологій пов'язане з документообігом, накопиченням і передачею різної господарської інформації, автоматизацією бухгалтерського обліку, використанням локальної обчислювальної мережі і єдиного банку даних. Інформаційна система такого підприємства може бути учасником комунікаційних мереж аграрних виробничих систем більш високого рівня ієрархії.

Аграрну інформаційну систему слід розглядати як структуру, спрямовану на забезпечення системоутворюючих зв'язків в аграрних виробничих системах. При цьому вони можуть розрізнятися положенням в структурі механізму управління, функціями, кадровим і апаратно-програмним забезпеченням.

Запровадження Національної системи сільськогосподарської інформації та знань (НССІЗ), або інформаційної системи аграрного сектора обумовлене специфікою сільськогосподарського виробництва та постійним пошуком нових форм його інформаційного забезпечення. Така система створила б умови і стала б запорукою підтримки сталого розвитку сільськогосподарського виробництва та підвищення якості життя сільського населення України.

Запропанована система повина бути орієнтована на основні функції Міністерства аграрної політики та продовольства України та надавати послуги обумовлені потребами інфраструктури агропромислового комплексу.

НССІЗ дозволить реалізувати: платформу, що сприятиме розв'язанню задач, які виникають в аграрному секторі на всіх рівнях адміністративної, виробничої та організаційної ієрархій; зв'язок технологічних і соціально-економічних процесів, а також виробничих та соціальних структур з організаційною стороною сільських територій; функції окремих ланок і об'єктів в цілісну систему, з врахуванням впливу зовнішніх факторів на результат функціонування об'єктів та суб'єктів сільського господарства на різних рівнях; аналіз впливу зовнішніх факторів на функціонування аграрних установ на всіх рівнях; об'єднання в єдину систему знань з технологій, організації, споживання, розподілу, збуту і управління; інструментарій для оцінки рішень по багатьом критеріям.

У такий спосіб використання системи сільськогосподарських даних і знань дасть змогу функціонувати ланцюгу: інформація - навчання – консультація – прийняття рішень.

Нажаль теперішній стан інфраструктури не дозволяє функціонувати такій системі в повному обсязі і задовольнити швидко зростаючі потреби різноманітних учасників аграрного ринку в інформації виробничого призначення. Вирішальним чинником налагодженої роботи та ефективного функціонування НССІЗ є упорядкованість інформаційних потоків з обміну інформації і реалізація у вигляді інтегрованого інформаційного середовища, що об'єднує підсистеми:

- інформаційного забезпечення (централізований банк даних і знань, а також розподілені бази даних, що включають наукову, виробничо-технологічну, економічну, правову та іншу інформацію),
- інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень на різних рівнях, ринкової інформації та інформації про якість і безпеку продовольства, консультування та дорадництва, наукових досліджень та розробок, навчання та перепідготовки кадрів. [4]

Отже НССІЗ представляє собою інформаційне середовище на базі баз даних і знань, елементів інформаційно-довідкових систем, експертних систем, геоінформаційних систем та систем прийняття рішень, яке працює в мережі персональних та кишенькових комп'ютерів, мобільних телефонів та в Інтернет середовищі. Для забезпечення інтеграції у світовий інформаційний простір представлення інформації в НССІЗ має узгоджуватись з класифікатором AGROVOC, системою міжнародних сільськогосподарських стандартів інформаційного управління, його інструментарію та методології [5], які зможуть консолідувати та гармонізувати існуючі зараз бази даних. Це не тільки покращить доступ до інформації, але й зменшить небажане дублювання зусиль. Фізичне та функціональне інтегрування існуючих баз даних на національному та міжнародному рівнях покращить доступ до інформації та використання даних та інформації, які вже накопичені.

Висновки та пропозиції. В результаті використання інформаційно-комп'ютерних технологій, вбудованих в механізм управління інформаційна система виступає цілісною технологічною системою, спрямованою на ефективно реалізацію усіх функцій управління, що виступає визначальним фактором підвищення продуктивності управлінської праці за рахунок швидкої обробки і передачі інформації. Впровадження НССІЗ робить можливим процес безперервного накопичення інформації та знань, аналізу ситуацій та планування дій, навчання та коригування процесів навчання, прийняття рішень та їх аналізу за допомогою різних критеріїв та моделей, створення взаємопов'язаної системи з урахуванням рішень, які були прийняті для вирішення окремої проблеми, так і пов'язаних з нею проблем та задач. За умови використання НССІЗ на основі баз знань стає можливим реалізація процесів надання інформації, навчання, консультування та прийняття рішень, взаємодія між складовими частинами середовища, опис предметних областей та розв'язання практичних задач.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України "Про національну програму інформатизації" N 74/98-ВР від 04.02.98 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Ситник В.Ф. Системи підтримки прийняття рішень: навч. посіб. / В.Ф. Ситник. – К.: КНЕУ, 2004. – 614 с.
3. Годин В.В. Управление информационными ресурсами: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 17 / В.В. Годин, И.К. Корнеев. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
4. Стратегія розвитку інформаційного забезпечення АПК і сільського населення України до 2015 року / Колегія Міністерства аграрної політики (Протокол № 6 від 29.06.2006 р.). – К.: ВЦ НАУ, 2006. – 45 с.
5. Food and agriculture organization of the United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aims.fao.org/>